

DE BRAZILIAANSCH E KOFFIEPOLITIEK EN HAAR GEVOLGEN IN DE JAREN 1927—1937.

Door DR. TH. VAN LUYTELAER en PROF. DR. J. TINBERGEN.

De kunstmatige reguleering van het aanbod van koffie door de Braziliaansche overheid en haar gevolgen voor het verloop van prijs, verbruik en voortbrenging vormden het onderwerp van een studie, welke wij eenige jaren geleden in dit tijdschrift hebben gepubliceerd¹⁾. Na een beschouwing van de natuurlijke factoren, die invloed uitoefenen op den omvang van het koffieaanbod en een historisch overzicht van de door Brazilië getroffen valorisatiemaatregelen is toen getracht de resultaten der aanbodcontrôle, door middel van statistische verwerking der gegevens inzake prijs, verbruik en voortbrenging, quantitatief te meten en daaruit conclusies te trekken.

Het beschouwde tijdvak betrof de jaren, loopende van 1886 tot 1931. Hierin vielen dus zoowel de drie meer incidenteele valorisaties na de groote oogsten van 1906/07, 1917/18 en na de prijsdaling, als gevolg van bij de vraag gelegen oorzaken, in 1920/21, alsook de jaren van de z.g. permanente verdediging van de koffie, waartoe de regeering van Brazilië's voornaamste koffie-produceerenden staat, Sao Paulo, in 1924 overging en die, na de crisis in 1929 en de revolutie in 1930, aan het eind van dat jaar werd overgenomen door de federale regeering.

Nadat voor de perioden 1898—1914 en 1921—1931 het verband tusschen prijsveranderingen en veranderingen in den afzet en aldus de helling van de vraagcurve was vastgesteld, werden vervolgens voor de twee genoemde perioden, met behulp van de voor de elk jaar gegeven prijs/afzetpunten, de vraaglijnen zelve geteekend. De conclusie, welke hieruit werd getrokken was, dat

¹⁾ De Koffievalorisaties: geschiedenis en resultaten, door Dr. Th. van Luytelaer en Dr. J. Tinbergen. De Economist 81ste jaargang (1932) aflevering 7/8.

van een ook maar eenigszins benaderen door de valorisaties van het monopoliepunt geen sprake is geweest en dat, in verband met het minder elastisch worden van de vraag, na den oorlog de afstand tusschen monopoliepunt en werkelijken prijs nog grooter schijnt te zijn geworden dan daarvoor en wel tengevolge van het feit, dat door de valorisaties eigenlijk de productie niet werd beperkt. Daardoor stond men steeds opnieuw voor het probleem een „concurrentie-quantiteit” te verkoopen, waarvoor uit den aard der zaak geen monopolieprijs bedongen kunnen worden. Het eenige wat men in zoo'n geval kan doen, is de hoeveelheden zoo gelijkmatig mogelijk over de verschillende verbruiks jaren verdeelen.

Bij het tweede deel van het statistisch onderzoek in onze vorige studie werd de aanbodzijde beschouwd en de samenhang nagegaan tusschen de jaarlijks door de aanbieders verkochte hoeveelheid — de wereldafleveringen — en de hoeveelheid, welke voor verbruik beschikbaar was, dus de som van verbruik en eindvoorraad van elk jaar. Met uitzondering van het tijdvak der oorlogsjaren bleek toen, dat in de perioden 1886—1897, 1898—1914 en 1921—1931, men zijn berekeningen ten aanzien van het liquideeren der achtergehouden voorraden steeds over langere perioden heeft moeten uitstrekken. De productie werd weliswaar niet naar monopolistische gezichtspunten ingekrompen, doch de verdeling der verkoopen over verschillende jaren geschiedde gelijkmatiger, waardoor een groot deel van de werkzaamheden van den speculatieven handel buiten het productiegebied werd overgenomen door het productiegebied zelf.

Het nagenoeg horizontale verloop van de lijn voor het tijdvak 1921—1931 wees theoretisch op een politiek, welke zich, bewust of onbewust, instelt op meerdere tientallen jaren, d.w.z. dat zoodanige voorraden achtergehouden worden, dat deze — onvoorziene gunstige of ongunstige omstandigheden voorbehouden — eerst na zooveel jaren zouden zijn geliquideerd. De voordeelen van een dergelijke liquidatie-periode — aldus besloten wij toen onze beschouwing — worden door de nadeelen verre overtroffen, aangezien nauwelijks eenige verdere stabilisatie van de afleveringen en het verbruik bereikt worden, terwijl de kosten enorm stijgen.

Het is thans de bedoeling onze vorige studie voort te zetten en te onderzoeken, welke gevolgen de in de latere jaren door

Brazilië gevoerde koffiepolitiek heeft gehad voor het verloop van prijs, verbruik en voortbrenging van het product.

* * *

Ter verduidelijking van deze politiek tot regeling van het aanbod van koffie en haar gevolgen is het wenschelijk eenige bijzonderheden met betrekking tot het artikel zelve en zijn voortbrenging te memoreeren.

Naast de langdurige houdbaarheid van het product en de geringe elasticiteit van de vraag, kan vooral in den sterk wisselenden omvang van de oogsten van het voornaamste productieland, Brazilië, de aanleiding worden gezien van het feit, dat dit land reeds zoovele jaren het marktaanbod en daardoor den prijs tracht te reguleeren. Deze groote wisselvalligheid is het gevolg van een zekere cyclische productiviteit van den koffiestruik en vooral van de sterke afhankelijkheid der oogstuitkomsten van de weersomstandigheden, terwijl tevens de omstandigheid, dat de koffiestruik eerst 4—6 jaar na aanplant vrucht begint te dragen doch dan jaren vruchten afwerpt, hierbij een rol speelt. Anderzijds is dit laatste feit een der oorzaken van de langzame aanpassing der productiecapaciteit aan vraag of voorraad- resp. prijsveranderingen.

Door gelijkmatiger meteorologische en klimatologische omstandigheden in de andere, tropische productielanden van Centraal Amerika, in Columbia en in Ned.-Indië vertoonen de oogsten hier een veel gelijkmatiger beeld. De gestadige uitbreiding der productie, die deze andere koffieproducerende landen — wier producten onder den verzamelnaam „milds” tegenover de scherper van smaak zijnde „Brazil” worden samengevat — kan beschouwd worden als een ongewilde reactie van de Braziliaansche verdedigingspolitiek en het daarmee gepaard gaande handhaven van den prijs op een hoog niveau.

* * *

Tot goed begrip van de Braziliaansche koffiepolitiek en haar gevolgen gedurende de laatste jaren, willen wij thans eenige jaren teruggaan om in het kort te zien voor welke taak de federale regeering in de laatste jaren stond geplaatst.

De eerste jaren van de, in 1924 door Sao Paulo begonnen permanente verdediging van de koffie door het achterhouden van

voorraden, het beperken der aanvoeren in de exporthavens en zoonoodig door marktinterventie, waren wat het prijsverloop betreft, voor de „Defesa” niet ongunstig. Meer echter dan van het optreden der Defesa, was het hooge prijspeil in de jaren 1924, 1925 en 1926 gevolg van de, tengevolge der weersomstandigheden, relatief matige oogsten.

In 1927 begon de prijs evenwel te dalen in verband met den overvloedigen oogst, die voor het op 1 Juli 1927 aanvangend nieuwe oogstjaar te wachten was, mede als gevolg van areaal-uitbreiding in de voorafgaande jaren van hoogen prijsstand. Door samenwerking van alle Braziliaansche staten en met behulp van een nieuw te Londen opgenomen crediet, werden van dezen oogst 26 miljoen balen van 60 kg. — bij een wereldverbruik van 23,5 en een productie der „mild”-landen van 8 miljoen balen — bijna 13 miljoen balen uit de markt genomen. Wederom steeg de prijs met name sedert de maand September en wederom ging men in plaats van tót areaalbeperking tot nieuwen aanplant over.

De short-crop van 1928/29 (9,7 miljoen balen) werd niet benut om een deel der voorraden te liquideeren. Door deze aan te houden en door optreden op de termijnmarkt dreef de Defesa den prijs in 1928 en 1929 verder omhoog met als gevolg dalend verbruik en stijgende uitvoeren der andere productielanden.

Toen daarop het jaar 1929 wederom een record bumper-crop van 30,2 miljoen balen bracht, schoten echter de middelen tekort om ook hiervan het surplus op te vangen. In October 1929 zette een scherpe prijsdaling in; Santos no. 4 loco New York daalde van 22,5 dollarcenten per pond in September 1929 tot 11,5 dollarcenten in Augustus 1930, om na twee maanden van geringe stijging, — die mogelijk in verband stond met den kleinen oogst 1929/30 van 15,7 miljoen balen —, zijn daling verder voort te zetten.

In September 1930 werd in Londen een Coffee Realisation Loan van £ 20.000.000 opgenomen, waarmede de opslag der onverkochte voorraden tegen de verlaagde prijzen werd gefinancierd en voorschotten aan de planters werden verstrekt. Eind 1930 nam de federale regeering de koffieverdediging van Sao Paulo over. De verdediging werd sedertdien meer dan voorheen op liquidatie der surplusvoorraden gericht o.m. door vernietiging op groote schaal van een deel der stocks, waarvoor de middelen werden gevonden door de instelling van een uitvoerbelasting in 1931 van 10 shilling per baal, welke sedertdien nog eenige malen werd gewijzigd. Door

middel van dit uitvoerrecht beoogde men, evenals door beperking der aanvoeren in de uitvoerhavens, hooge vervoersrechten naar de havens en het tegengaan van nieuwen aanplant, naar beperking van de productie te streven. Daar men evenwel tot in de eerste helft van 1929 met uitbreiding van het areaal was voortgegaan, was het te voorzien, dat ook de volgende jaren nog overvloedige oogsten zouden brengen, zooals ook inderdaad het geval is geweest.

Mede in verband met de prijsdaling viel eenige stijging van het verbruik waar te nemen. Bij de betrekkelijke inelasticiteit van de vraag speelt een rol het feit, dat de waarde van de groene koffie slechts ca. $\frac{1}{3}$ deel uitmaakt van den prijs voor den verbruiker. Het verbruik wijzigt zich daarom wellicht, meer nog dan tengevolge van prijsveranderingen, onder invloed van de beweging der conjunctuur en algemeene welvaart.

* * *

Terwijl het bovenstaande werd vermeld ter aansluiting op onze in 1932 gepubliceerde studie en tot beter begrip van hetgeen hier volgt, willen wij thans de Braziliaansche koffiëpolitiek in de hierop volgende jaren en haar gevolgen nader onderzoeken. Met het oog op de statistische verwerking der gegevens is het wenschelijk eenige voorafgaande jaren hierbij te betrekken. Als uitgangspunt is gekozen het jaar 1927, toen, zooals hierboven werd vermeld, na een prijsdaling in de eerste helft van het jaar, de prijs wederom een opwaartsche richting insloeg nadat besloten was het surplus van den te wachten grooten oogst uit de markt te houden. Dit is eigenlijk de laatste, geslaagde valorisatiepoging op groote schaal. Voortgaande tot heden komen wij aldus tot een tienjarige periode aan het eind waarvan, nl. in November 1937, voor de Braziliaansche koffiëpolitiek het roer geheel wordt omgegooid.

Allereerst volgen dan een aantal cijfers, welke als neerslag van de Braziliaansche koffiëpolitiek en haar gevolgen kunnen worden beschouwd. Zooveel mogelijk is ditmaal voor deze cijfers geput uit de ons het volledigst voorkomende bron: de maand- en jaaroverzichten die door E. Laneuville te Havre worden gepubliceerd. Daar de koffie van den in Mei en Juni in Brazilië plaatsvindenden oogst, eerst in Juli de uitvoerhavens bereikt, wordt het koffiëjaar beschouwd te beginnen op 1 Juli.

Oogstjaar	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37
Productie van Brazilië	26,0	9,7	30,2	15,7	27,6	14,5	30,4	18,5	21,5	26,6
Productie der andere landen	8,0	8,7	8,3	8,6	8,3	9,2	8,9	7,7	10,0	10,9
Wereldproductie	34,0	18,4	38,5	24,3	35,9	23,7	39,3	26,2	31,5	37,5
Afzet Brazil Koffie	15,7	13,9	15,2	16,6	15,6	13,3	16,1	14,9	16,1	14,0
Afzet andere soorten	7,8	8,4	8,3	8,5	8,1	9,5	8,4	7,8	9,7	11,0
Wereldafzet	23,5	22,3	23,5	25,1	23,7	22,8	24,5	22,7	25,8	25,0
In Brazilië vernietigde koffie	—	—	—	—	8,8	9,5	10,8	6,0	1,5	10,9
Totale vermindering	23,5	22,3	23,5	25,1	32,5	32,3	35,3	28,7	27,3	35,9
Zichtbare wereldvoorraad eind oogstj.	5,3	5,3	5,6	6,4	6,7	6,5	8,5	7,5	8,1	7,9
Binnenl. voorraad Brazilië eind oogstj.	12,9	8,9	23,6	22,0	25,0	16,6	18,6	17,1	20,7	22,6
Totale wereldvoorraad eind oogstj.	18,2	14,2	29,2	28,4	31,7	23,1	27,1	24,6	28,8	30,5

Maandgemiddelden Santos no. 4 New York loco in dollars per 100 lbs. ³⁾).

	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Gemiddelde jaar- gemiddelde	Gemiddelde verstreken oogstjaar
1927	19,50	18,40	18,20	17,90	17,20	16,90	16,90	17,00	17,80	20,90	22,20	21,70	18,70	
1928	22,10	22,50	23,00	22,60	23,60	23,80	23,80	23,80	23,70	23,50	23,10	23,20	23,20	21,20
1929	24,00	24,60	24,80	24,50	23,80	23,30	22,50	22,20	22,40	21,00	17,80	15,20	22,10	23,80
1930	14,90	14,50	14,60	14,60	14,00	13,40	13,20	11,80	12,20	13,70	11,70	10,50	13,30	17,30
1931	9,80	9,50	8,60	8,60	9,30	9,70	9,30	8,30	8,00	7,80	8,00	8,60	8,70	10,70
1932	9,20	9,10	9,00	9,70	10,40	10,20	10,40	12,10	14,80	12,70	10,60	10,50	10,70	9,00
1933	9,80	9,50	9,50	9,00	9,40	9,20	9,20	9,10	9,10	9,00	9,00	9,40	9,30	10,60
1934	10,20	11,60	11,70	11,30	11,30	11,30	10,90	11,50	11,50	11,30	11,10	11,20	11,20	10,20
1935	11,00	10,30	9,30	8,80	8,50	8,30	8,20	8,10	8,60	8,80	8,50	8,50	8,90	10,30
1936	9,10	9,50	9,00	8,70	8,60	8,80	9,30	9,70	9,60	9,80	10,30	11,10	9,50	8,70
1937	11,30	11,80	11,20	11,20	11,70	11,70	11,60	11,40	11,40	11,50	9,40	8,80	11,10	10,70

²⁾ Le Café van E. Laneuville.

³⁾ Maand- en jaarcijfers van het U. S. Bureau of Labor Statistics, zooals deze zijn gepubliceerd in het Bulletin Mensuel, resp. in de driemaandelijksche Revue de l'Institut International de Statistique. De gemiddelden der oogstjaren zijn hieruit door ons berekend.

1932. Door verschillende maatregelen slaagde Brazilië erin het prijsniveau gedurende het jaar 1932 te handhaven en zelfs te verhoogen⁴⁾. Regelmatig werden door het Koffie-Instituut groote hoeveelheden opgekocht, terwijl ook met enkele consumptielanden ruiltransacties van koffie tegen andere producten tot stand kwamen. Zoo werden 1.050.000 balen aan den Farmboard te New York tegen graan geleverd. Tevens werd gestreefd naar propaganda voor een grootter koffieverbruik; voor het ontsluiten van nieuwe markten werden aan exporteurs faciliteiten beloofd. De in 1931 begonnen vernietiging werd op ruimer schaal voortgezet en, na eenige onderbreking tengevolge van een opstand in Sao Paulo in Mei, die eindigde met een overwinning der federale regeering, door deze in November weder hervat. Zij gaf te kennen alle noodzakelijke middelen voor verdediging van den koffieprijs te zullen aanwenden. De oogst 1932/33 was relatief gering en bedroeg 14,5 miljoen balen.

De aanvankelijk tegen dagkoers in milreis verschuldigde exportbelasting van 15 goudshilling werd op 4 Mei op 55 milreis vastgesteld. Door oploopen van den Braziliaanschen wisselkoers steeg dit uitvoerrecht aldus tot 17 goudshilling in November. Van 22 December af werd het daarop weder in goud geheven, omgerekend in milreis tegen den officieelen dagkoers van de Banco do Brasil op New York, hetgeen neerkwam op een verlaging tot 48 milreis.

1933. Het jaar 1933 bracht wat het prijsverloop betreft wederom een reactie. Het Koffie-Instituut stelde door middel van z.g. propagandacontracten aanzienlijke hoeveelheden voor propagandadoeleinden ter beschikking en, nadat in Februari de werkzaamheden van het Instituut waren overgenomen door het onder het ministerie van Financiën ressorteerende Departamento Nacional do Café, werd in April bepaald dat exporteurs voortaan een bonus in natura van 10 % zouden ontvangen. Deze bonus-koffie moest binnen een maand worden geëxporteerd naar overzeesche afnemers, die hiervoor slechts rechten, vracht en assurantie hadden te betalen.

Een druk op den prijs werd ook uitgeoefend door de ramingen van den oogst 1933/34, welke op 30 miljoen balen werd getaxeerd

⁴⁾ Vgl. voor feitelijke gegevens o.m. de Jaaroverzichten van de Vereeniging voor den Koffiehandel te Amsterdam, de maand- en jaaroverzichten van E. Laneuville, etc.

en waardoor de voorraden dus weer zouden toenemen. Bepaald werd, dat van dezen oogst een sacrifice quota ten bedrage van 40 % door het Koffie-Departement zou worden aangekocht tegen 30 milreis per baal. Bovendien zou van den oogst van Sao Paulo 30 % in de binnenlandsche pakhuizen worden opgeslagen. De aldus voor export vrijkomende hoeveelheden werden geschat op 11.580.000 balen, hetgeen ca. 3 miljoen balen meer was dan volgens een vorig plan. Voorts zou aan de regeering machtiging worden verzocht voor de vernietiging van 6 miljoen balen.

Met de, in verband met de wijziging van de monetaire politiek der Vereenigde Staten, vooral sedert Mei 1933 ingezette daling van den dollar, waaraan de milreis was gekoppeld, ging slechts een tijdelijke geringe stijging van de kost- en vrachtofferen gepaard; deze liepen spoedig weder verder terug zonder dat een belangrijke verlevendiging van den handel intrad.

De op basis van 12 milreis per dollar aan den dollar gekoppelde milreis werd in November aan het Engelsche pond vastgehaakt in de verhouding 1 : 60. De exportbelasting van 15 shilling per baal werd gewijzigd in 45 milreis, hetgeen neerkwam op een verhooging van 4 milreis, waarmede eenige verhooging in de kost- en vrachtofferten gepaard ging.

Voorts besloot de federale regeering in December tot een verlaging van de hypothecaire en andere schulden der planters met 50 %; aan de schuldeischers zouden 6 % schatkistbiljetten als schadeloosstelling worden verstrekt. Aldus beoogde men den drang der planters om hun voorraden van de hand te doen te verminderen. De laatste maanden van het jaar trokken de prijzen dan ook weder wat aan.

1934. De vastere stemming bleef, mede ook in verband met de gestegen aflevering voor 1933/34, in de eerste maanden van 1934 gehandhaafd om daarna op het verhoogde niveau lusteloozer te worden. Na eenige verlangzaming in het tempo werd de vernietiging sedert Mei weder in grootere hoeveelheden voortgezet. De in Juli bekend gemaakte officieele raming van den oogst 1934/35 was ruim 14 miljoen balen (in werkelijkheid zou hij 18,5 miljoen balen bedragen), dus betrekkelijk laag. In verband hiermede werd bekend gemaakt, dat van den oogst geen sacrifice-quota zouden worden geheven. Het Nationale Koffie Departement verklaarde voorts, dat het evenwicht der koffiemarkt tot eind 1936

werd gewaarborgd. Het voortzetten der vernietiging en het gestegen verbruik in 1933/34 leidden tot eenige verbetering in de statistische positie, doch niet tot een verdere prijsstijging.

Terwijl op 10 Juli de officieele koers van de milreis $4^{32/256}$ pence bedroeg, stelde op 11 Juli de weer toegelaten vrije noteering zich op 3 d. Van 20 Juli af werd de koers in milreis genoteerd en wel officieel 57.700 reis per pond sterling, tegen 78.500 reis op de vrije markt. Het pond daalde daarop (13 Oct. 66.000 reis) om tegen het eind van het jaar weer te stijgen (31 Dec.: 73.200 reis) in verband met den moeilijken financieelen toestand, waarom ook weinig geloof werd gehecht aan geruchten inzake verlaging van de uitvoerbelasting.

1935. Het jaar 1935 was voor het prijsverloop zeer ongunstig. De zorgelijke financieele toestand van het land leidde tot een verdere daling van de milreis van 73.200 aan het begin tot 89.000 reis in het pond aan het eind van het jaar en werd ook weerspiegeld door een daling van de hoeveelheden koffie, die vernietigd werden. Mede in verband met de ramingen van den oogst 1936/36, die op ca. 20 miljoen balen werd getaxeerd en 21,5 miljoen balen zou bedragen was dus weer een verslechtering van de statistische positie te verwachten.

In Juli werd op een conferentie der koffieproduceerende staten van Brazilië besloten de contrôle tot eind 1937 voort te zetten, 4 miljoen balen op te koopen, de uitvoerbelasting te handhaven en van den oogst 1935/36 geen sacrifice-quota op te eischen. Ook werd besloten nieuwen aanplant tot eind 1937 te verbieden. In verband met de verwachting van een zeer ruimen oogst voor het jaar 1936/37 werd in October het Koffie-Department gemachtigd om van de uitvoerbelasting ten bedrage van 45 milreis, 15 milreis te besteden voor aankoop van de planters en vernietiging van 4 miljoen balen; 15 milreis dienden voor garantie van de Coffee Realisation Loan van £ 20 miljoen en 15 milreis voor dekking der administratiekosten van het Nationale Koffie-Department en voor garantie van de schuld aan de Banco do Brasil.

1936. Een niet on aanzienlijk prijsherstel vond in 1936 plaats. De financieele toestand van het land werd iets gunstiger beoordeeld, zooals o.m. bleek uit een stijging van den wisselkoers en wel van 89.000 tot 81.600 reis in het pond in den loop van het

jaar. De verschepingen waren in het jaar 1935/36 aanmerkelijk grooter dan in het voorafgaande jaar; daarentegen was de vernietiging voor 1935/36 geringer. Ter handhaving van het statistisch overzicht werden van Juli af de planters verplicht een sacrifice-quota van 30 % af te staan tegen een vergoeding van slechts 5 milreis per baal, terwijl een tweede 30 % van den oogst zou worden teruggehouden. Slechts 40 % zou dus voor export beschikbaar zijn. Eind Augustus werd evenwel bepaald dat dit percentage, voor wat den nieuwen oogst betrof, 60 zou bedragen. De oogst 1935/36 bedroeg 21,5 miljoen balen, terwijl de weersomstandigheden voor 1937/38 wederom een zeer grooten oogst voorspelden.

In October vond te Bogota een conferentie plaats met de Zuid- en Midden-Amerikaansche productielanden, waarbij maatregelen tegen de baisse-speculatie en tegen hooge invoerrechten werden besproken en besloten werd tot oprichting te New York van een Pan-Amerikaansch Koffie-Bureau voor documentatie en propaganda. Mede onder invloed van deze conferentie liepen de prijzen de laatste maanden van het jaar verder op.

1937. Onder invloed van een verdere stijging van den milreis-koers en voortzetting van de vernietiging op vergroote schaal stegen de prijzen in het begin van 1937 totdat een stagnatie op de termijnmarkt te Santos in de tweede helft van Januari de prijzen in Brazilië op een lager niveau bracht mede in verband met de verwachting van een recordoogst van 1936/37 van niet minder dan ca. 26 miljoen balen.

Na opnieuw overleg van de koffieproduceerende staten maakte de nieuwe president van het Koffie-Department, Fernando Costa, in Mei bekend, dat de sacrifice-quota van 30 % van den oogst tegen 5 milreis per baal zou worden gehandhaafd, terwijl bovendien een verdere 40 % tegen een vergoeding van 65 milreis zou worden aangekocht en teruggehouden. Slechts 30 % werd dus voor export vrijgegeven en de vernietiging zou, met handhaving der exportbelasting, op nog grooter schaal (100.000 balen per dag) tot 1 Juli 1938 worden voortgezet mede omdat de oogst 1937/38 reeds op 25 miljoen balen werd geschat. Op genoemd tijdstip hoopte men het gewenschte evenwicht bereikt te hebben.

Dat de toestand als ernstig werd beschouwd, bleek ook uit een nieuwe conferentie der productielanden in Augustus 1937 te Havana, waar echter niet tot de door Brazilië gewenschte alge-

meene uitvoerrestrictie werd besloten. Brazilië gaf desalniettemin te kennen de destructie te zullen voortzetten; in September bepaalde een wetsontwerp, dat 70 % van den oogst 1937/38 (schatting: 25,5 miljoen balen) zou worden vernietigd, waarvoor een leening van 500.000 conto's werd gesloten. Tevens gingen geruchten over een plan tot productiebeperking voor alle Braziliaansche staten. Daling van de prijzen in September en October in Brazilië en een snelle daling van den milreiskoers (van 78.000 tot 86.000 reis in het pond) illustreerden den ernst der situatie.

Spoedig volgde de ineensstorting. Op 3 November werd het herstel der vrije concurrentie aangekondigd. Hiertoe werd het uitvoerrecht van 45 milreis per baal tot 12 milreis verlaagd, hetgeen toen neerkwam op $2\frac{3}{4}$ cents per kg. De Braziliaansche koffiebeurzen werden voorloopig gesloten. Op 10 November werd door president Vargas bij een nieuwe grondwet de corporatieve staat ingesteld, en vervolgens een moratorium voor de buitenlandsche schuld afgekondigd. Exporteurs werden ervan ontslagen 35 % van hun deviezen tegen een gedwongen koers af te staan aan de Bank van Brazilië en konden ook uit dien hoofde hun prijs verlagen. Het Koffie-Departement zou zich voortaan onthouden van marktinterventie, doch de vernietiging zou verder worden voortgezet. Een scherpe prijsdaling was het gevolg.

* * *

Afgezien van het vraagstuk der daarmede verbonden kosten is het begrijpelijk dat de autonome valorisatiepolitiek van Brazilië op een mislukking moest uitloopen, als men ziet hoe de beteekenis van dit voornaamste productieland op de wereldmarkt sedert de in 1924 begonnen permanente verdediging in de laatste 10 jaren is afgenomen. In een van zijn overzichten vergelijkt Laneuville de tweejarige periode 1925/27 met eenzelfde periode tien jaar later (1935/37). In dit decennium daalde het percentage van Brazilië in de wereldafzet van 67 op 59,2 en het percentage van de Braziliaansche productie, dat werd afgezet, van 96,5 op 62,5.

Deze vergelijking toont duidelijk, welke gevolgen de Braziliaansche politiek van terughouden van voorraden en prijsopdrijving heeft gehad voor de positie van Brazilië op de wereldmarkt. Terwijl voor het land zelf deze politiek leidde tot areaaluitbreiding en steeds weer stijging der voorraden, ondanks rigoureuze ver-

nietiging, stimuleerde Brazilië daardoor tevens de voortbrenging en uitvoer van koffie der andere productielanden.

De Braziliaansche valorisatiepolitiek liet niet na haar invloed uit te oefenen op de samenstelling van de importen der consumptielanden, waarvan, ten nadeele van den Braziliaanschen export, zoowel de kwalitatief hoogwaardiger soorten afkomstig uit Midden-Amerika, de Antillen (waarbij Columbia) en Nederlandsch-Indië (Java, Padang e.a.) alsook de mindere kwaliteiten, zooals de Robusta-Koffie uit Nederlandsch-Indië en de Afrikaansche soorten hebben geprofiteerd⁵⁾. Eenerzijds uit hoofde van haar kwaliteit, anderzijds in verband met de hooggehouden prijzen van Brazil-Koffie, waren deze andere soorten in de jaren der Braziliaansche valorisatiepolitiek, vrijwel steeds van afzet verzekerd.

De stijging van den afzet der andere soorten en de relatieve daling van den afzet van Brazil-koffie blijkt uit de hieromtrent door ons gegeven cijfers, welke ook het te groote productie-potentieel van Brazilië — mede in verband met de vergroote voortbrenging en afzet der andere landen — duidelijk illustreeren. Zoo bedroeg in het, op 1 Juli 1937 verstreken oogstjaar, de wereldafzet 25 miljoen balen, waarin door de andere landen werd voorzien voor 11, door Brazilië voor 14 miljoen balen. In dat jaar bedroeg de productie der andere landen 10,9 die van Brazilië alleen niet minder dan 26,6 miljoen balen.

Na het practisch prijsgeven van de valorisatiepolitiek in November 1937, waardoor de prijzen op de buitenlandsche markten met ca. 25 procent daalden, is de concurrentiekracht van Brazilië uit den aard der zaak zeer versterkt, hetgeen reeds tot uiting kwam in een aanmerkelijke stijging der uitvoeren. In verband met de betrekkelijke inelasticiteit van de vraag, zal Brazilië het op de wereldmarkt verloren terrein in hoofdzaak slechts op kosten van de andere koffieproduceerende landen kunnen terugwinnen.

Voor deze laatste is de positie sedert November 1937 dan ook zeer ongunstig geworden. Zij waren gedwongen ook hun prijzen te verlagen, daarbij, wat een deel van hen betreft, gesteund door vermindering of afschaffing van exportheffingen en daling der

⁵⁾ Vgl. „De invloed van de Braziliaansche Koffieverdedigingspolitiek op de Koffie-importen der hoofdconsumptielanden” door Dr. Rosa Philips, 9e publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut te Rotterdam; Haarlem, de Erven F. Bohn N.V. 1934.

wisselkoersen. Het staat thans te bezien in hoeverre de andere productielanden de concurrentie zullen kunnen volhouden en of zij wellicht op hun beurt thans de lasten van een te groote wereldproductie in den vorm van onverkoopbare voorraden mede krijgen te dragen.

De drastische verlaging van de Braziliaansche uitvoerbelasting, waaruit grootendeels de vernietiging werd bekostigd, doet voorts de vraag rijzen of Brazilië in staat zal zijn de destructie op groote schaal te blijven voortzetten.

De kern der geheele kwestie blijft het te groote wereldproductie-potentieel. De sedert November 1937 ingetreden prijsdaling zal te dien aanzien wellicht automatisch eenige verbetering brengen, terwijl het verlangen naar een internationale productiebeperking — bijv. door het verbieden van verderen aanplant en vernietiging van een deel der vruchtdragende struiken — erdoor kan worden vergroot.

* * *

Thans moge worden overgegaan tot de berekeningen waarop reeds in den aanvang van dit artikel werd gezinspeeld. Ten einde, in de eerste plaats, wederom na te gaan of zich de prijzen en quantiteiten al dan niet bevonden hebben in de nabijheid van het „monopoliepunt” — voor een uitvoerige definitie moeten wij naar ons vorig artikel verwijzen ⁶⁾ — is de helling van de *vraagcurve* opnieuw bepaald. Deze bepaling is nu bovendien eenigszins verbeterd. Getracht is om de veranderingen van jaar op jaar in de verbruikte hoeveelheid te verklaren uit de volgende factoren:

(a) de veranderingen van jaar op jaar in de prijzen Δp ,
 (b) de veranderingen van jaar op jaar in de wereldproductie Δu , en

(c) de veranderingen in de prijsstijging of -daling $\Delta p'$, welke stijging of daling berekend is als het verschil tusschen den Juniprijs van elk jaar en dien van het voorafgaand jaar.

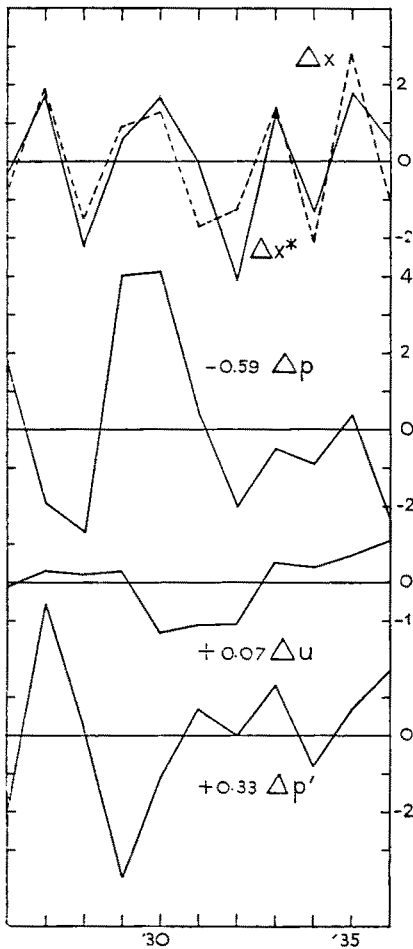
De eerstgenoemde factor (a) representeert den gewonen, statischen invloed van den prijs op het verbruik; (b) is als een index van de veranderingen in het wereldinkomen te beschouwen en (c) geeft een eerste benadering voor speculatieve invloeden: hier is verwacht dat in jaren van stijgende prijzen meer afgenomen wordt

⁶⁾ Loc. cit. blz. 29.

dan in jaren van dalende prijzen. De belangrijkheid van elk dezer factoren is berekend met behulp van de zgn. multiële correlatierekening. Deze leert dat de beste overeenstemming met de werkelijke veranderingen Δx in het verbruik verkregen wordt wanneer men deze benadert door de formule (berekend op grond van de cijfers voor 1926—1936):

$$\Delta x = -0.59 \Delta p + 0.07 \Delta u + 0.33 \Delta p' + \text{const.} \quad (V)$$

De gebruikte eenheden zijn daarbij die van de in dit artikel gegeven cijfers ⁷⁾.

Figuur 1. „Verklaring” van de veranderingen van jaar op jaar Δx van het wereldverbruik van koffie in mln. balen door Δx^* welke berekend is met de formule: $\Delta x^* = -0.59 \Delta p + 0.07 \Delta u + 0.33 \Delta p' + \text{const.}$

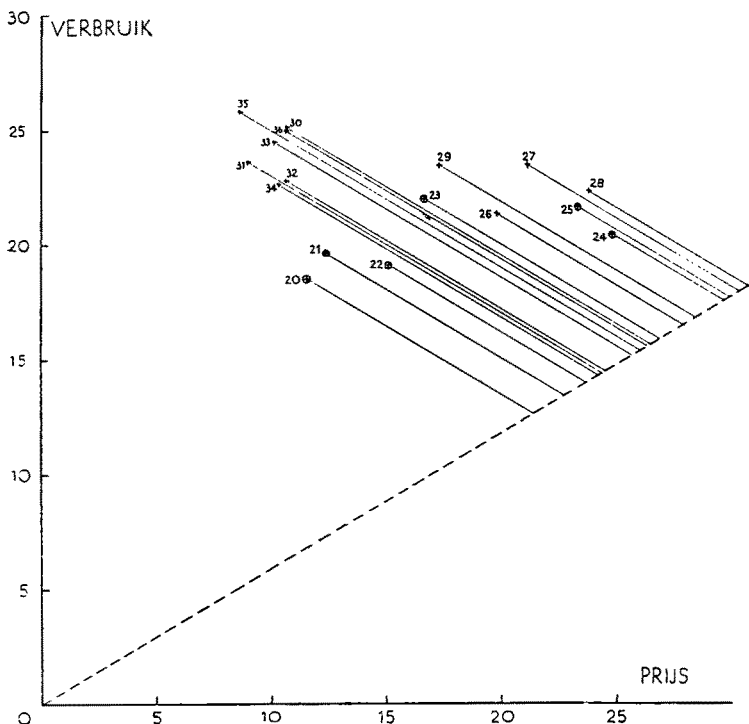
De termen dezer formule zijn in de figuur eveneens weergegeven, doch alle, zooals in de correlatierekening gebruikelijk is, als afwijkingen van hun eigen gemiddelde. De beteekenis der symbolen is de volgende:

Δp veranderingen van jaar op jaar in den koffieprijs (Santos No. 4, loco, New York, dollars per 100 lbs).

Δu veranderingen van jaar op jaar in den wereldproductie index (Volkenbond, 1929 = 100).

$\Delta p'$ veranderingen van jaar op jaar in de stijging van bovengenoemden koffieprijs tusschen Juni en de daaropvolgende Juni.

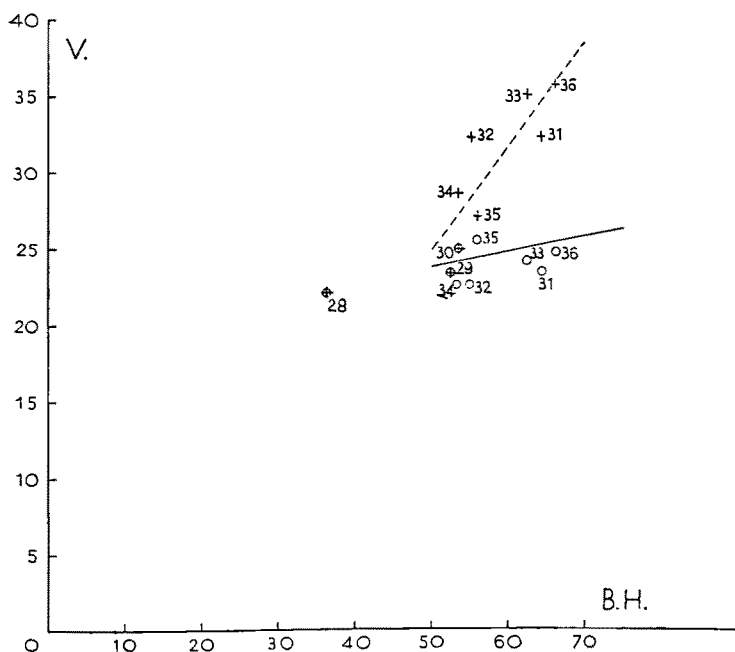
⁷⁾ De berekeningen zijn uitgevoerd onder leiding van den heer Dr. J. B. D. Derksen, wien wij hiervoor onzen vriendelijken dank betuigen.

Figuur. 2. Prijs en verbruik van koffie (voor eenheden zie onderschrift fig. 1). Elk punt geeft prijs en verbruik voor een oogstjaar weer, beginnend in het kalenderjaar waarvan de twee laatste cijfers zijn aangegeven. De getrokken lijnen geven de vraaglijnen voor elk jaar weer. De snijpunten met de stippellijn geven het punt op de vraaglijn weer waarvoor de bruto-opbrengst (prijs \times hoeveelheid) een maximum is (monopoliepunt). Na 1929 is de afstand van de waargenomen punten tot de monopoliepunten toegenomen.

De teekens van de gevonden coëfficiënten zijn alle in overeenstemming met de economische theorie. Figuur 1 geeft een denkbeeld van de nauwkeurigheid van de verklaring en van de relatieve belangrijkheid der verschillende factoren. Men ziet daaruit hoe de statische en de speculatieve invloed beide zeer belangrijk zijn, terwijl de invloed van de inkomens wat minder groot is. Uit den coëfficiënt -0.59 berekent men als volgt de elasticiteit van de vraag: de gemiddelde prijs p over de periode 1926—1936 bedroeg 13.8; het gemiddelde verbruik x 23.7; daar de elasticiteit wordt berekend met de formule

$$e = \frac{\Delta x}{\Delta p} \frac{p}{x},$$

Figuur 3. Verband tusschen beschikbare hoeveelheid koffie (B. H.) aan het begin van elk oogstjaar en vermindering (V) gedurende het oogstjaar. Cirkels: vermindering door verbruik alleen; kruisjes: vermindering door verbruik plus vernietiging. De tot verbruik aangeboden hoeveelheid vertoont weinig afhankelijkheid van de beschikbare hoeveelheid.

waarbij de andere factoren die de vraag bepalen als constant worden beschouwd, vindt men voor de situatie corresponderend met den gemiddelden prijs en het gemiddelde verbruik:

$$e = -0.59 \frac{13.8}{23.7} = -0.34.$$

Het verbruik is dus zeer weinig elastisch, zooals ook in ons vorig artikel reeds werd vastgesteld⁸⁾.

Uit formule (V) vindt men de helling van de vraaglijn, welke dus -0.59 in de gebruikte eenheden bedraagt; op de wijze, in ons vorig artikel beschreven, construeert men daaruit figuur 2, waarin de kruisjes met de jaartallen⁹⁾ telken male den prijs en het verbruik aangeven voor elk jaar. Door elk punt is de vraag-

⁸⁾ De toen gevonden elasticiteit was nog lager dan de thans met nauwkeuriger methoden bepaalde waarde.

⁹⁾ Van deze jaartallen zijn alleen de twee laatste cijfers gegeven, welke betrekking hebben op het *begin* van het oogstjaar.

lijn getrokken. Waar deze de stippellijn snijdt ligt het „monopoliepunt”. Hieruit ziet men dat sinds de crisis (te beginnen met 1930) een duidelijke verwijdering van het monopoliepunt plaats vindt. Dat deze bewust zou zijn geschied, staat echter niet vast. Dat zou zich moeten uiten in een wijziging van de houding der aanbieders.

De *aanbodzijde* wordt in beeld gebracht in figuur 3. Hier zijn wederom, evenals in de vorige studie, met elkaar vergeleken de totale beschikbare hoeveelheid (B.H.) aan het begin van elk oogstjaar en de „vermindering” V van die hoeveelheid gedurende het oogstjaar. De met cirkeltjes aangegeven punten geven slechts de vermindering door afzet weer, de met kruisjes aangeduide de vermindering door afzet en vernietiging tezamen. Men ziet dat in de politiek t.a.v. de voor afzet aangeboden hoeveelheden sinds 1929 niet veel wijziging is gekomen. Nog steeds liggen de desbetreffende punten op een zeer weinig van den horizontalen stand afwijkende lijn, hetgeen beteekent dat, onverschillig vrijwel de beschikbare hoeveelheid, dezelfde hoeveelheid ten verkoop wordt aangeboden. Van terughoudendheid in het aanbod gedurende de crisisjaren — in verband met de denkbare verwachting dat daarna meer zou zijn af te zetten — is weinig te bespeuren.

De punten met kruisjes aangegeven liggen ongeveer op een lijn met veel sterkere helling; de verticale afstand tusschen de twee lijnen geeft de vernietigde hoeveelheid aan. Deze schijnt eenigszins van de beschikbare hoeveelheid af te hangen, doch voor de prijsvorming is dit detail niet van veel belang.

Aan de aanbodzijde is er daarom in de prijsvorming van koffie niet veel veranderd na de crisis. Het feit dat de punten in figuur 2 (de vraagzijde) verder van den monopolietoestand verwijderd zijn geraakt moet daarom in hoofdzaak aan voor de aanbieders ongunstige vraagfactoren worden toegeschreven. De analyse van fig. 1 suggereert dat deze vraagfactoren zijn het wereldinkomen (benaderd weergegeven door de wereldproductie) en de door de speculatie verwachte prijsstijging (benaderd weergegeven door de werkelijke prijsstijging). In deze laatste verwachting zal overigens het bestaan van een nog steeds grooten voorraad een rol van beteekenis spelen.
